

Rumunia – Socjalistyczna Republika Rumunii

Rumunia pod koniec lat 80. uchodziła za jedną z najbardziej kuriozalnych środkowoeuropejskich dyktatur. Na mocy decyzji rządzącego od 1965 r. Nicolae Ceaușescu wyburzono kilka dzielnic Bukaresztu, by wznieść monumentalne gmachy publiczne (części z nich do dziś nie ukończono). Podobny los spotkał setki wsi, które zniszczono w ramach programu „systematyzacji”, ludność przesiedlono do bloków. Kolejne próby przebudowy gospodarki prowadziły do jej całkowitego załamania, którego symbolem stały się nieustanne braki żywności oraz niedobór energii elektrycznej. Kraj pogrążał się także w międzynarodowej izolacji. Grozę siała znieawidzona, wszechwładna tajna policja – Securitate. Systematycznie rozwijał się kult osoby lidera partii.

Mało kto wówczas pamiętał okoliczności, w jakich Ceaușescu doszedł do władzy. W połowie lat 60. Rumunia uchodziła za najbardziej liberalny kraj bloku sowieckiego. Odstąpiono wówczas od masowych represji, tysiące osób opuściły więzienia. Poprawie poziomu życia towarzyszyła liberalizacja kultury i nauki. Punktem zwrotnym dla losów dyktatora okazał się 21 sierpnia 1968 r.

Rankiem w dniu inwazji wojsk Układu Warszawskiego na Czechosłowację zwołano gigantyczny wiec przed budynkiem Komitetu Centralnego Rumuńskiej Partii Komunistycznej. W jego trakcie Ceaușescu wygłosił częściowo improwizowane przemówienie, w którym wezwał do obrony ojczyzny przed spodziewaną sowiecką inwazją. Tysiące ludzi wstąpiło w szeregi Gwardii Patriotycznych, masowo zapisywano się także do partii. Ceaușescu zyskał uznanie na Zachodzie, a nawet nieoficjalne obietnice pomocy w razie agresji.

W kolejnych latach Ceaușescu rozluźnił więzy z Moskwą, wykonał nawet szereg antysowieckich gestów, nie zdecydował się jednak na zerwanie z blokiem wschodnim. Przez pewien czas usiłował bliżej związać się z Chinami. Stopniowo jednak narastało w nim przekonanie, iż najlepszą drogą jest rozbudowa własnego modelu dyktatury, opartego o ideologię komunistyczną i elementy nacjonalizmu. Prowadziło to do systematycznej eliminacji rzeczywistych i wymaganych przeciwników, a w końcu do opisanego wyżej katastrofalnego stanu państwa w drugiej połowie lat 80.

W 1989 r. wydawało się, że władza dyktatora nie jest zagrożona. Jediną realną grupę opozycyjną stanowić mogli byli działacze partyjni, usunięci przez Ceaușescu. Dyktator jednak obawiał się konsekwencji wydarzeń w innych krajach bloku. W połowie sierpnia kierownictwo RPK wystosowało list do partii innych państw komunistycznych zawierający apel o niedopuszczenie do powołania w Polsce rządu, na

czele którego stanąłby działacz „Solidarności”.

Do pierwszej, nieudanej próby zorganizowania manifestacji doszło 14 XII 1989 w Jassach. Prawdziwy początek wydarzeń rozegrał się nazajutrz w Timișoarze. Od dłuższego czasu wzrastało tam napięcie, związane z prześladowaniem mniejszości węgierskiej, której liderem był pastor László Tókéš. 15 grudnia przed jego domem zbierali się wierni, by uniemożliwić deportację duchownego do prowincjonalnej parafii. Następnego dnia doszło do zamieszek, które przeciągnęły się do godzin rannych. 17 grudnia przeciwko demonstrantom użyto broni, zginęło ponad 60 osób. Sytuacji jednak nie opanowano – 18 grudnia trwały walki, 19 rozpoczął się strajk miejscowych fabryk. 20 grudnia w Timișoarze powstał Rumuński Front Demokratyczny.

Tego samego dnia Ceaușescu wystąpił w telewizji, oświadczając, iż inspiratorami niepokojów w Timișoarze byli „rewanżyści, rewizjoniści i obce służby specjalne”. Dyktatura chwiała się już wówczas w posiadach, o czym świadczył fakt, iż mimo kolejnych demonstracji w Timișoarze dowódcy wojskowi odmówili ponownego wysłania żołnierzy do walki. Pomimo tego, Ceaușescu postanowił powtórzyć swoje tryumfalne przemówienie z 1968 r. 21 XII 1989 przed budynkiem KC RPK zgromadzono dziesiątki tysięcy ludzi. Zamiast wybuchu entuzjazmu dyktatora powitały okrzyki „Precz z Ceaușescu”. Wkrótce w Bukareszcie wybuchły walki, padły pierwsze ofiary.

22 grudnia w stolicy w manifestacjach uczestniczyły dziesiątki tysięcy ludzi. Nowo mianowany głównodowodzący armii wydał jej rozkaz powrotu do koszar. Dyktatorowi pozostała już tylko ucieczka helikopterem z oblężonego przez demonstrantów gmachu Komitetu Centralnego. Władzę przejął Front Ocalenia Narodowego, którego kierownictwo tworzyli byli działacze partyjni i przedstawiciele wojska. Tymczasowym prezydentem został Ion Iliescu, drugoplanowy działacz partyjny, odsunięty na boczny tor przez Ceaușescu.

Wycofanie wojska z udziału w walkach nie oznaczało ich zakończenia. W wielu miastach pojawili się uzbrojeni obrońcy reżimu, określani mianem „terrorystów”, którzy strzelali do demonstrantów, zabijając dziesiątki osób. W godzinach popołudniowych 22 grudnia uciekający Ceaușescu został aresztowany, następnie wraz z żoną Eleną stanął przed naprędce zwołanym trybunałem wojskowym. Orzeczono wobec nich kary śmierci, które wykonano 25 XII 1989.

W toku walk zginęło łącznie 1104 Rumunów. Do dziś przebieg wydarzeń budzi szereg wątpliwości, dotyczących roli, jaką w wydarzeniach odegrał Związek Sowiecki, czy szczegółów przewrotu w elitach władzy. Nie jest też jasne, kto stał za „terrorystami”, których działalność pociągnęła za sobą najwięcej ofiar.

Rewolucja zwyciężyła, aczkolwiek był to dopiero początek drogi Rumunii do demokracji. Nowy reżim bynajmniej nie zamierzał w pełni respektować jej reguł, co ukazały wydarzenia z

czerwca 1990 r. Prezydent Iliescu wezwał wówczas do stolicy górników, którzy brutalnie rozpędzili protest studentów. Po raz kolejny na ulicach Bukaresztu połała się krew. Siły wywodzące się z ugrupowań opozycyjnych dopiero w 1996 r. zdołały przejściowo odsunąć Iliescu i jego ekipę od władzy.

Bukareszt, 22 grudnia 1989
(Radu Sigheli/Reuters/FORUM)

Bukareszt, 24 grudnia 1989
(Reuters/FORUM)

Demonstranci przed budynkiem Komitetu
Centralnego Rumuńskiej Partii
Komunistycznej, Bukareszt, 22 grudnia
1989 (Radu Sigheti/Reuters/FORUM)

Bukareszt, 23 grudnia 1989 (Charles Piatiau/Reuters/FORUM)

Zobacz również

[Historia](#)

[Kalendarium](#)

[Galeria](#)

[Multimedia](#)

[Czytelnia](#)

[Linki](#)